

Onderduikers opgepakt en bevrijd door de ondergrondse

De Mulder 52, oktober 1994

André Vermeulen

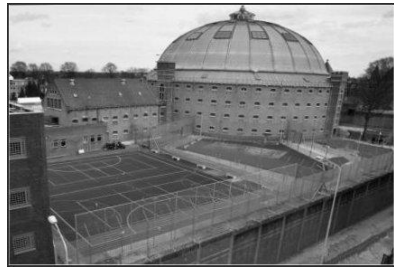
De laatste twee jaar van de oorlog ging het met de Duitse oorlogsindustrie niet te best meer. Door de voortdurende luchtaanvallen werden veel fabrieken beschadigd dan wel geheel vernietigd. Om dit te herstellen waren arbeidskrachten nodig en die werden gehaald uit de bezette gebieden, zo ook uit Nederland. Daarom werden er regelmatig jonge mannen opgepakt om in Duitsland te werk te worden gesteld. Het was levensgevaarlijk om in de Duitse oorlogsindustrie te werken. Ieder moment kon men een bombardement verwachten. Eenieder deed dan ook de grootste moeite om uit handen van de Duitsers te blijven.

Mijn vader had een aannemersbedrijf met daarbij nog een café als bijverdiensite. Dit laatste was nodig omdat het in de jaren voor de oorlog een slechte tijd was en men alles moest doen om de eindjes aan elkaar te knopen. Om een voorbeeld te geven: jongens van rond de twintig verdienden bij een fabriek ongeveer f 2,50 per week. Op zondagavond werd er in een zaaltje van het café vaak gedanst. Er kwamen jongens en meisjes uit het hele dorp en daaronder waren verscheidene onderduikers. In Gilze was in die oorlogsjaren een heel grote saamhorigheid. Als er maar ergens onraad vermoed werd, kwamen van alle kanten de waarschuwingen, per telefoon ofwel persoonlijk. Dit had het gunstige gevolg dat als de Duitse Polizei een razzia hield om onderduikers op te pakken, deze meestal al een goed heenkomen hadden gevonden en dus onvindbaar waren voor de Polizei.

Mijn broer Jos en ik, André, behoorden door onze leeftijd ook tot de onderduikers. Wij waren namelijk bij onze vader in dienst maar deze had ons nergens ingeschreven. We stonden dus niet op de loonlijst en zodoende waren we voor de Duitse Polizei onbekend. Veel jongens, die in fabrieken of andere bedrijven werkten, stonden op een loonlijst ingeschreven. Het was aan de hand van die lijst gemakkelijk de gewenste leeftijdsgroep eruit te halen, op te pakken

en op transport naar Duitsland te zetten. Maar op een keer was de Duitse Polizei ons toch te slim af. Normaal deed zij haar invallen op zondag, maar nu kwam zij onverwachts op een doordeweekse dag 's middags tussen 12 en 1 uur. Vluchten was er niet meer bij. Wij werden opgepakt en op het vliegveld Gilze-Rijen in een cel opgesloten. Daar hebben we een 'lange' nacht doorgebracht op een houten krib.

De koepelgevangenis in Breda

's Morgens vroeg werden wij door twee Duitsers, met het geweer in de aanslag, opgehaald en met de trein vanuit Rijen naar Breda vervoerd. Aldaar werden we als een paar boeven van het station naar de gevangenis gevoerd. Dit ging geheel te voet, een Duitser voor en achter ons met het geweer in de aanslag.

Bij de gevangenis werden we overgegeven aan de bewakers. Het waren Nederlanders die onder het gezag van de Duitsers vielen. In een kantoortje moesten we riem, horloge en andere persoonlijke bezittingen inleveren. We kregen een strozak en een deken waarmee we in een cel werden opgesloten. Deze cel was geschikt voor vier personen, er waren echter reeds zes personen aanwezig en met ons erbij waren we dus met zijn achten. Een schrille tegenstelling met het huidige beleid. Het was dan ook zeer onaangenaam in deze cel. Eerstens waren we met teveel in een kleine ruimte. Daarbij stond er ook nog een ton met deksel die dienst deed als toilet. Deze ton werd eens per dag geledigd. Een zeer onfrisse situatie dus. De maaltijd bestond uit brood en eens per dag een bord watersoep.

Eenmaal per dag mochten we de cel verlaten om een half uurtje te luchten. We werden dan naar een binnenplaats gebracht omringd door hoge muren. Je moest steeds blijven lopen en je mocht absoluut niet stilstaan. Eens per week kwam de Duitse Polizei onderduikers ophalen om ze op transport naar Duitsland te zetten. Maar wij werden niet opgehaald. We begrepen er niets van. Helemaal van de buitenwereld afgesloten, zonder enig bezoek en toch niet op transport gezet. Achteraf begrepen wij het wel. Onze vader was op alle mogelijke en onmogelijke

manieren bezig om ons vrij te krijgen. Het enige contact dat wij hadden, was met de bewaker en die durfde of wilde ook niet veel te zeggen. Na drie weken kwam er opeens verandering in de situatie, 's Morgens kwam er een bewaker die ons uit de cel liet en die ons de strozak en de deken liet inleveren. Wij waren erg nieuwsgierig, maar tevens angstig om wat ons te wachten zou staan. Op de papieren van de bewaker stond 'ontslag'. Volgens hem waren er geen Duitsers aanwezig, want anders zou dit ritueel met veel geschreeuw en geweld gepaard zijn gegaan. Erg gespannen kwamen wij bij het kantoortje, waar we bij aankomst onze spullen hadden ingeleverd.

Tot onze stomme verbazing kregen wij al onze bezittingen terug en stonden we even later als vrij man buiten de gevangenispoort. We besloten om maar zo snel mogelijk te trachten buiten de stad te komen. We hadden nog geen twee stappen gezet of we werden aangesproken door een burger op de fiets. Hij vroeg: "Zijn jullie soms de Vermeulentjes?" Wij vertrouwden het niet. Zeker niet met die drie weken gevangenis net achter de rug. Wij ontkenden dus. Maar de fietser haalde twee Ausweisen¹ uit zijn zak, geheel ingevuld op onze namen en gaf die ons. Hij verzekerde ons dat we niet bang behoefden te zijn, vervolgens verstreekte hij ons een adres waar we naartoe moesten gaan en van waaruit we later weer opgehaald zouden worden.

Eenmaal op dat adres aangekomen, werden we met open armen ontvangen. Wat waren wij blij dat wij er zo goed vanaf gekomen waren. Daar hoorden wij dat we door de 'ondergrondse' waren bevrijd. Er werd direct naar Gilze gebeld met de mededeling 'er staan twee wasmanden klaar om opgehaald te worden'. Dat ging natuurlijk over ons. De ondergrondse gebruikte in zulke gevallen altijd codes. Wij werden opgehaald, maar gingen niet terug naar Gilze. Wij werden ondergebracht bij een onderduikadres in Alphen. In Gilze zou het voor mijn broer en mij te gevaarlijk geweest zijn, daar de Polizei nog steeds postte. Ondanks onze Ausweisen zouden zij toch achterdochtig kunnen worden, ons kunnen herkennen, en dan willen weten waarom wij weer vrij rondliepen.

¹ Een 'Ausweis' was in dit geval het bewijs dat je vrijgesteld was van tewerkstelling in Duitsland.

Gedurende de rest van de oorlog tot aan de bevrijding zijn wij in Alphen ondergedoken gebleven. Zoals uit dit verhaal blijkt, zijn er in de oorlog vele stille en onverwachte krachten ondergronds werkzaam geweest. Zij verrichtten heel veel goed werk voor ons vaderland, en dat met gevaar voor eigen leven. Bij deze nog onze hartelijke dank, mede namens mijn broer, aan het plaatselijk ondergronds verzet in de jaren '40-'45.